

De nya amerikabreven

I Jönköping har stadsbiblioteket och stadsarkivet vänt på begrepp. För 100 år sedan gick strömmen av utvandrare från Sverige. Brev med berättelser skickades hem i första hand från USA. Nu är Sverige ett invandratätt land och breven skickas i andra riktningar. Vad berättar de nya svenskarna om livet i det nya landet?

”De flesta nationer har drabbats av invandring och utvandring; historien upprepar sig hela tiden...” Så skriver Alex från Irak i ett brev ”från Sveriges kalla väder”, till vännen ”i Iraks varma väder”. Det är bara ett snabbt historiens vingslag sedan drygt en miljon fattiga svenskar utvandrade, de flesta till Nordamerika. I dag är ungefär var tionde svensk född i ett annat land.

Många brev färdades över Atlanten för 100 år sedan med berättelser såväl om glädje och framgång som om kraschade

drömmar. Småland är den del av Sverige som mer än andra förknippas med svensk utvandring. I Jönköping har stadsbiblioteket och stadsarkivet vänt på begreppen för att undersöka vad dagens nya svenskar berättar om livet i sitt nya land.

Brist på respekt

Tolv brev, tolv vittnesbönder från olika människor, de flesta födda i länder i Mellanöstern, finns nu samlade i en liten skrift ”De nya amerikabreven”, sammanställd av Muhammed Muadi. Och de berättar. Om naturens skönhet, om skolan och elevernas brist på respekt för sina lärare, om svenskars förkärlek för ordning och reda och om det stillsamma köandet. Adnan från Irak: ”Detta bekräftar svenskarnas respekt och hänsyn till andra människor, vilket är ett karaktärsdrag... Hos oss är det tvärtom. Där råkar man ut för köer som mer liknar ett rufsigt hår.”

En del berättar om sådant som de upplever fungera bättre än i det gamla landet. Till exempel att en skilsmässa inte behöver vara en stor olycka för en kvinna, eller att det är möjligt att studera vid universitet utan att vara rik. Men det finns också flera mörka bilder av socialbidragsberoende, arbetslöshet, diskriminering på arbetsmarknaden och främlingsfientlighet; föga smickrande för svensk integrationspolitik.

”De nya amerikabreven” har producerats av biblioteket tillsammans med stadsarkivet efter initiativ av kommunstyrelsens

ordförande Peter Persson. Bibliotekschef Erik Lindfelt i Jönköping har varit projektledare och medverkat i urval och redigering av boken.

– Biblioteket är en mötesplats bland annat mellan olika kulturer. Därför var det naturligt att vi var motor i projektet, säger han.

Mycket av kommunikationen mellan människor sker numera per telefon eller e-post därför finns anledning att undra hur representativa breven är. De 12 breven i boken har valts ut från ett underlag av ett 30-tal fax, e-brev och vanliga brev. Alla är välskrivna personliga dokument, med många träffsäkra och inkännande kommentarer till det svenska samhället. Man kan bara gissa att det någonstans i cyberrymden finns en mängd välformulerade men intressanta berättelser, undringar, synpunkter och kritik.

Litet urval

Tanken är att breven som samlats in ska finnas tillgängliga i Jönköpings stadsarkiv för att möjliggöra fortsatt forskning. Frågan är om de brev som nu samlats ihop är tillräckligt många för att göra det möjligt, urvalet är ganska litet.

– Vi ger inte sken av att bedriva någon forskning, detta är exempel på att det finns ett intressant material, säger Erik Lindfelt.

I ett slutord ger informationsvetaren Muhammed Muadi några tänkvärda reflektioner. Han berättar om invandrare som upplever sig bli behandlade som andra klassens medborgare, om utanförskap och brist på kontakt med den del av samhället där man har makt och inflytande.

KARIN NØRBY

Vittnesbönder från människor, de flesta födda i länder i Mellanöstern, finns nu samlade i skriften ”De nya amerikabreven”. Breven berättar om upplevelser av svenskar och det svenska samhället.

Breven är skrivna mellan 1997 och 2002. De nya amerikabreven. 12 jönköpingsbor skriver till hemländerna. Redaktör Muhammed Muadi. Jönköpings kommun 2005.

